

Wyrok z dnia 14 lipca 2005 r.

II UK 314/04

Niewypłacenie wynagrodzenia w niektórych miesiącach uwzględnianych w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego powoduje wyłączenie tych miesięcy z obliczenia podstawy wymiaru zasiłku (art. 36 ust. 1 i art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267).

Przewodniczący SSN Maria Tyszel, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 lipca 2005 r. sprawy z wniosku Jana G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K.G. o zasiłek chorobowy, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze z dnia 28 lipca 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 26 września 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K.G. przyznał Janowi G. zasiłek chorobowy za okresy od dnia 2 września do 6 października 2002 r. i od dnia 13 grudnia 2002 r. do dnia 8 września 2003 r., przyjmując za podstawę wymiaru tego świadczenia odpowiednio kwoty 617,80 zł i 650,32 zł.

Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze wyrokiem z dnia 22 stycznia 2004 r. zmienił tę decyzję i za właściwą podstawę wymiaru zasiłku przyjął kwotę 1.999,73 zł. Ustalił, że ubezpieczony, zajmujący od dnia 1 stycznia 1999 r. stanowisko dyrektora ds. budownictwa mieszkaniowego w Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym „J.G.”, Spółce z o.o. w B., otrzymał wynagrodzenie w umówionej kwocie 2.460 zł (brutto) tylko za miesiące od lutego do kwietnia, wrzesień i grudzień 2000 r. oraz za marzec i

grudzień 2001 r. Za pozostałe miesiące lat 2000 i 2001 oraz od stycznia 2002 r. wynagrodzenie nie było mu wypłacane. Nie wykazano wypłat wynagrodzenia w raportach miesięcznych sporządzanych dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ani w PIT-4 dla Urzędu Skarbowego. Rozbieżność w ustaleniu kwoty podstawy wymiaru zasiłku wynikała z przyjętej przez Sąd pierwszej instancji wykładni art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, mówiącego o tym, że podstawę wymiaru zasiłku stanowi przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone za okres 6 miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy. Sąd uznał, że użyty w nim zwrot „wypłacone” oznacza wynagrodzenie naliczone, niekoniecznie zaś wypłacone w rzeczywistości. Wyjaśnił, że posłużył się wykładnią celowościową, zgodnie z którą zaniechania pracodawcy w wypłacie wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne nie mogą pociągać negatywnych skutków dla pracownika.

Wyrokiem z dnia 28 lipca 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił apelację organu ubezpieczeń społecznych i zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji przez oddalenie odwołania. W polemice ze stanowiskiem prawnym Sądu Rejonowego wyłożył omawiany przepis literalnie, pojęciu „wypłaconego wynagrodzenia” przypisując znaczenie równoznaczne z „fizycznym uzyskaniem przez pracownika świadczenia pieniężnego jako realizację uprawnień nabytych w ramach stosunku łączącego go z pracodawcą”. Wskazał, że ustawodawca użył pojęcia wynagrodzenia w znaczeniu przypisanym mu przez Sąd pierwszej instancji w art. 37 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych. Podzielił zarzut apelacyjny, że wynagrodzenie, do którego ubezpieczony nabył prawo, lecz które nie zostało mu wypłacone w okresach, o których mowa w art. 36 ust. 1 ustawy, nie mogło być uwzględnione w ustaleniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego. Powołał się także na art. 45 ust. 1 ustawy, uwzględniający właśnie sytuacje, w których z powodu niewypłacania wynagrodzenia podstawa wymiaru zasiłku chorobowego byłaby niższa od najniższego wynagrodzenia.

Kasacja ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia art. 36 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych przez błędną wykładnię i art. 45 ust. 1 tej ustawy przez niewłaściwe zastosowanie. Skarżący przedstawił, że w niektórych miesiącach pracodawca nie wypłacił mu umówionego wynagrodzenia z powodu złej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa i zarzucił, że z tego powodu on, jako pracownik,

nie może ponosić dodatkowych konsekwencji w postaci obniżenia zasiłku chorobowego. ZUS był obowiązany wyegzekwować od pracodawcy należną składkę i skoro została opłacona, powinien ustalić zasiłek w wysokości odpowiedniej do składki.

Przepis art. 45 ust. 1 ustawy nie może być traktowany jako samodzielna podstawa przyznania zasiłku. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy lub jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowi - zgodnie z art. art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm., przed zmianą dokonaną art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2005 r. Nr 10, poz. 71) - przeciętne miesięczne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi za okres sześciu miesięcy kalendarzowych poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy. Jednocześnie, stosownie do art. 38 ust. 1 ustawy, przeciętne miesięczne wynagrodzenie stanowiące podstawę wymiaru zasiłku chorobowego ustala się przez podzielenie wynagrodzenia osiągniętego przez ubezpieczonego będącego pracownikiem za okres, o którym mowa w art. 36 ust. 1, przez liczbę miesięcy, w których wynagrodzenie to zostało osiągnięte. Zasiłek jest więc odpowiednikiem średnich wypłat z ostatnich sześciu miesięcy. Odwołanie się - z braku w ustawie wskazania, co należy rozumieć przez wypłatę i uzyskanie wynagrodzenia - do przepisów prawa cywilnego i prawa pracy nakazuje przyjęcie, że spełnienie zobowiązania zapłaty za uzyskaną pracę powinno być wykonane zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadami współżycia społecznego, także w sposób odpowiadający ustalonemu w tym zakresie zwyczajowi (art. 354 § 1 k.c.).

Wynagrodzenie za pracę pracodawca obowiązany jest wypłacać w miejscu, terminie i czasie określonych w regulaminie pracy lub w innych przepisach prawa pracy; zgodnie z art. 86 § 2 k.p., w formie pieniężnej do rąk pracownika lub - za jego uprzednią zgodą wyrażoną na piśmie - spełnić ten obowiązek w inny sposób, np. przez przelew wynagrodzenia na konto bankowe (art. 86 § 3 k.p.). Chodzi więc o re-

alne wypełnienie zobowiązania, wobec czego zaniechanie wypłaty naliczonego wynagrodzenia jest niewykonaniem zobowiązania z tytułu wynagrodzenia za pracę, którego realizacji może domagać się na drodze sądowej. Pracownik nie może jednak domagać się spełnienia zobowiązania pracodawcy przez jego przejęcie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i wypłaty w formie zasiłku chorobowego.

Rozstrzygnięcia zagadnienia dotyczącego sposobu obliczenia zasiłku od wynagrodzenia bezspornie należnego, lecz niewypłaconego, należy poszukiwać w regulacji pozytywnej z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, także przez odwołanie się do ogólnych zasad tego ubezpieczenia, i stwierdzić, że podstawą uprawnienia do uzyskania zasiłku w wysokości stanowiącej ekwiwalent wynagrodzenia nie jest sam fakt należności wynagrodzenia wynikający z pozostawania w stosunku pracy i wykonywania zobowiązania do świadczenia pracy. Co więcej, przy dosłownym odczytaniu art. 36 ust. 1 i art. 37 ust. 1 ustawy nie sposób uchylić się od stwierdzenia, że koniecznym warunkiem ustalenia wysokości zasiłku chorobowego w kwocie odpowiadającej średniemu wynagrodzeniu z sześciu miesięcy jest dokonanie przez pracodawcę i uzyskanie przez pracownika wypłaty wynagrodzenia w każdym z tych miesięcy. Wniosek ten jest zresztą oczywisty, gdy zważy się, że zasiłek chorobowy stanowi świadczenie z ubezpieczenia społecznego mające zastąpić utratę wynagrodzenia spowodowaną niemożnością jego uzyskania z powodu niezdolności do pracy. Brak wynagrodzenia uchyla tę przesłankę ubezpieczenia, dlatego w ustawie nie został uregulowany sposób ustalenia zasiłku w sytuacji, w której do wypłaty należnego wynagrodzenia nie doszło.

W związku z u tratą mocy § 12 w związku z § 4 ust. 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 lutego 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru i obliczania zasiłków z ubezpieczenia społecznego (Dz.U. Nr 19, poz. 95 ze zm.) i nieprzejęcia zawartej w nich regulacji do ustawy obowiązującej od dnia 1 września 1999 r. nie uwzględnia się już okoliczności, w których jako podstawę wymiaru zasiłku przewidziano wynagrodzenie miesięczne nie wypłacone, lecz określone w umowie o pracę lub w innym akcie, na podstawie którego powstał stosunek pracy. W każdym więc wypadku niezyskania wynagrodzenia podstawa wymiaru zasiłku chorobowego nie może się odwoływać do wynagrodzenia tylko ustalonego. Nie ma takiej możliwości szczególnie wówczas, gdy pracodawca był zobowiązany do wypłacenia wynagrodzenia, a obowiązku tego w sposób zawniony lub z przyczyn od siebie niezależnych nie wykonał. Odwoływanie się do *ratio-*

nis legis art. 36 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych i twierdzenie, że zaniechania pracodawcy w wypłacie wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne nie mogą pociągać negatywnych skutków dla pracownika trafia w próżnię, gdyż część składki odprowadzana na ubezpieczenie chorobowe pochodzi nie od pracodawcy, lecz od pracownika (art. 16 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Nieuwzględnienie przez ustawodawcę jakiegokolwiek możliwości ustalenia podstawy wymiaru zasiłku chorobowego na wypadek niezyskania wynagrodzenia nasuwa wniosek, że pracownik świadczący pracę i niezyskujący za nią wynagrodzenia, nie może powoływać się na przesłankę ubezpieczenia, czyli na utratę wynagrodzenia z powodu choroby. Jeżeli zatem wynagrodzenie zostało wypłacone tylko w niektórych z sześciu miesięcy przypadających przed powstaniem niezdolności do pracy sumę tych wynagrodzeń dzieli się przez sześć (miesiący) i wynik decyduje o wysokości podstawy wymiaru zasiłku. Zważywszy, że zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy, podstawa wymiaru zasiłku chorobowego z tytułu pracy w pełnym wymiarze czasu pracy nie może być niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 18,71% tego wynagrodzenia, wynik musiał być skorygowany.

Organ ubezpieczeń społecznych prawidłowo zasadę taką zastosował, a Sąd drugiej instancji trafnie uznał, że po uzyskaniu wypłaty lub choćby przysądzenia zaległych wynagrodzeń zasiłek zostanie obliczony na nowo (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 1980 r., II URN 9/80, OSNCP 1981 nr 1, poz.17 i z dnia 11 marca 2004 r., II UK 410/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 378).

W kasacji nie przedstawiono zarzutów formalnych, co nakazuje pominięcie wywodów odnoszących się do opłacenia składki na ubezpieczenie, mimo niewypłacenia wynagrodzenia, gdyż Sąd drugiej instancji przejął ustalenia faktyczne, zgodnie z którymi wypłat wynagrodzenia nie wykazano w raportach miesięcznych sporządzanych dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Opłacanie składki w takim wypadku stanowiłoby zresztą oczywiste obejście art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) i w związku z art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.)

Z tych względów orzeczono jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c.).

